

Вушна сірка та сірчані корки: особливості виникнення та безпечний спосіб видалення

Сірчаний корок являє собою одну з поширених проблем, з якою мають справу не лише профільні спеціалісти в ЛОР-клініках або лікарі загальної практики на звичайному прийомі, а й кожна людина в повсякденному житті. Необхідність видалення надлишку сірки із зовнішнього слухового каналу (ЗСК) змушує звертатися по медичну допомогу значну кількість пацієнтів: згідно зі статистичними даними, в США лікарі загальної практики та оториноларингологи щотижня видаляють 150 000 сірчаних корок (Grossan M. et al., 1998), а в Англії щороку роблять 2,3 млн промивань вух (Guest J. et al., 2004).

Вушна сірка: фізіологічні особливості

Вушна сірка (чи cerumen) являє собою не просто зайвий або непотрібний секрет сіркових залоз; це особлива речовина, яка складається із клітинного та безклітинного компонентів, котрі в комплексі забезпечують механічний, протимікробний, протигрибковий захист ЗСК. Частка клітинного компонента вушної сірки складає майже 60%; вона представлена злущеними епітеліальними клітинами ЗСК, тоді як довогланцюгові насичені та ненасичені жирні кислоти, спирти, сквален, холестерин – безклітинні компоненти. Фізичні характеристики сірки залежать від переважання окремих складових компонентів: звичай вона є гідрофобною та воскоподібною; зростання кількості кератину робить її твердішою, а запальний процес у слуховому каналі (СК) обумовлює появу в складі сірки нейтрофілів, бактерій (*Staphylococcus aureus*), грибків (*Aspergillus terreus*) (Sevy J. et al., 2023). Сформована вушна сірка не залишається назавжди в СК; здебільшого вона видаляється із ЗСК сама собою завдяки її м'якій консистенції та

Анатомічні особливості, які погіршують прохідність ЗСК	Вузенький або звивистий ЗСК, остеома / екзостоз зовнішнього вуха, значна кількість волосся у ЗСК, вади розвитку м'яких тканин
Механічні перешкоди	Носіння слухових апаратів / берушів, використання ватних паличок або пальцевої маніпуляції для очищення ЗСК, уповільнення міграції злущеного епітелію СК
Властивості сірки	Вихідне вироблення щільної сірки, зростання щільності сірки зі збільшенням віку через вікову атрофію сірчаних залоз, зовнішній отит, ідіопатична гіперпродукція вушної сірки
Недостатній рівень обізнаності щодо гігієни вух	Діти, літні особи, когнітивні порушення
Коморбідні дерматологічні захворювання	Екзема, псоріаз, себорейний дерматит

повільному ковзання вушним епітелієм, яке полегшують періодичні рухи нижньої щелепи. Доведено, що часте введення сторонніх предметів у зовнішній слуховий прохід, як-от ватні палички, деякі типи слухових апаратів / берушів, не лише прискорює утворення сірки, а й сприяє її гіперпродукції, обумовлює зміни хімічного складу та фізичних властивостей (Sevy J. et al., 2023). Збільшення щільності сірки відбувається під впливом чисельних факторів (табл.); пальцевої маніпуляції або використання

ватних паличок для чищення ЗСК, тривале носіння внутрішньовушних навушників механічно перешкоджають нормальному руху сірки та проштовхує її углиб СК.

Набуття сіркою змінених фізико-хімічних властивостей спричиняє уповільнення її пересування, накопичення надлишку сірки в просвіті ЗСК і формування сірчаного корка (рис. 1).

Рис. 1. Сірчаний корок у ЗСК

Клінічні ознаки

Інколи формування сірчаного корка відбувається без будь-яких клінічних ознак, але здебільшого він провокує виникнення низки патологічних симптомів – погіршення слуху, появу таких неприємних відчуттів у вусі, як свербіж, закладеність, шум, гул. На тлі зменшення гостроти слуху може виникати головний біль, який навіть супроводжується запамороченням.

Сірчаний корок: нюанси самостійного видалення

Повернути звичну гостроту слуху та позбавитися головного болю, шуму у вухах можна за допомогою, на перший погляд, дуже простого способу – очищення ЗСК. Згідно з результатами дослідження, 98% населення самостійно очищує СК (Khan N. et al., 2017), полюбуючи їх чистити за допомогою ватних паличок: їх використовують 65% респондентів, 20% із цією метою застосовують рушник, 5% вдаються до пальцевого втручання, 2% видаляють надлишок сірки за допомогою сірників, 2% звертаються по допомогу до ЛОР-лікаря, 3% застосовують інші різноманітні предмети, які є під рукою (Khan N. et al., 2017).

Досить проста, здавалося б, процедура самостійного очищення ЗСК у 2,4% супроводжується травматичним ураженням СК чи м'яких тканин (Khan N. et al., 2017). І це не єдині можливі ризики: видалення надлишку вушної сірки без візуального контролю завжди асоціюється з ризиком перфорації барабанної перетинки, розривом СК та невдалим видаленням сірчаного корка. Незважаючи на статистичні дані, які яскраво підтверджують імовірність різних травматичних уражень при застосуванні ватних паличок, 15-20% населення категорично не вірять у можливість перфорації барабанної перетинки, ушкодження цілісності вушного епітелію та розвитку інфекції ЗСК (Hobson J. et al., 2005).

Видалення сірки: безпечний спосіб

Ризик будь-якого травматичного ураження під час видалення сірки можна зменшити шляхом застосування низки терапевтичних / профілактичних стратегій. Із цією метою використовують різноманітні методики, включаючи засоби для пом'якшення сірки (чи церуменолітики), зрошення та ручне видалення.

Заклало вуха? - ВАКСОЛ

Очищає
• від сірки і сірчаних пробок

Захищає
• від потрапляння води

Очищення
Захист

vaxol.in.ua

ДІЗНАТИСЯ БІЛЬШЕ

Інформація про медичний виріб для медичних та фармацевтичних працівників для застосування у професійній діяльності. Перед застосуванням необхідно обов'язково ознайомитися з інструкцією із застосуванням медичного виробу. Мале протипоказання та побічні дії. Зверігати в місцях, недоступних для дітей. Розроблено за ліцензією MVA001 від 14.12.2020 р., термін дії 31.12.2025 р. Виробник: N1, Healthcare Ltd, Велика Британія. Уповноважений представник в Україні: ТОВ «Медісана Хелс Різон», Харків, 61032, Київська обл., м. Івано-Франківськ, вул. Червокова, 41, тел.: +38 (044) 585 00 41. Ексклюзивний представник в Україні: «Алплен Фарма АГ» (Alpen Pharma AG), Берн, Швейцарія. Ексклюзивний дистрибутор в Україні: ПрАТ «Натурфарм», вул. Лісна, 30-А, м. Київ, Пуш-Водичка, 04075, тел.: +38 (044) 401 81 03. Якщо Ви хочете повідомити про виникнення побічної реакції / або маєте запитання стосовно медичної інформації / або скарги на якість медичного виробу Vaxol, будь ласка, надішліть листа на електронну адресу: pharmasovignance-ua@alpenpharma.com

Рис. 2. Алгоритм NICE, який регламентує дії лікаря загальної практики щодо запобігання виникненню сірчаного корка (Ftough S. et al., 2018).

Примітка: * - раніше перенесене оториноларингологічне операційне втручання, анатомічні особливості вушного каналу, анамнестичні дані щодо перфорації барабанної перетинки, наявність трубки для вентиляції середнього вуха, інфекція, вік до 16 років, непереносимість іригаційних процедур.

Використання церуменолітиків визнано економічно доцільним: застосування пом'якшувача з подальшим самостійним промиванням або пом'якшувача із професійною іригацією вуха асоційовано зі зниженням коефіцієнта ефективності додаткових витрат (ICER) 24 450€ / QALY (95% довірчий інтервал (ДІ) 16 920-33 790) та 32 136€ / QALY (95% ДІ 19 531-45 864) порівняно з відсутністю терапії (Loveman E. et al., 2011).

Нині використання пом'якшувачів підтримують експерти NICE: вони рекомендують застосовувати церуменолітики протягом 3-5 днів, а також за 15-30 хв перед проведенням орошення, відсмоктування або ручного видалення надлишку сірки (рис. 2).

Механічні втручання з очищення ЗСК за відсутності патологічної симптоматики, ургентних показань для візуалізації барабанної перетинки вважаються недоцільними.

Ваксол: фармацевтична оливкова олія

Рекомендації NICE передбачають застосування фармацевтичної оливкової олії для запобігання утворенню сірчаних корок та їхнього пом'якшення перед видаленням (Ftough S. et al., 2018). Оливкова олія чинить не лише пом'якшувальну дію; вона також відома своєю протизапальною дією, зволожувальними, антиоксидантними та антибактеріальними властивостями. Багатогранні позитивні властивості оливкової олії надають такі біоактивні речовини, як поліненасичені жирні кислоти (олеїнова кислота) і поліфеноли (гідрокситирозол, олеуропеїн, олеокантал, олеацеїн). Олеїнова кислота сприяє активації ядерного еритроцитарного фактора транскрипції Nrf2, посилюючи проліферацію та міграцію фібробластів дерми, інгібуючи їхній апоптоз (C de S Ribeiro V. et al., 2023). Поліфенольні сполуки (гідрокситирозол, олеуропеїн, олеацеїн) мають потужні протизапальні (Micheli L. et al., 2023) та антиоксидантні властивості, інгібуючи

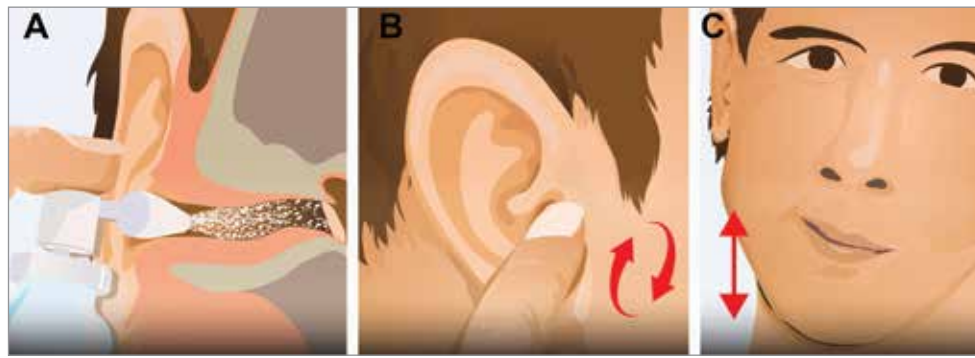

Рис. 3. Алгоритм застосування спрею Ваксол

Примітки: А – введення розпилювача в ЗСК; В – масаж козелка після розпилення Ваксолу; С – рухи нижньої щелепи для кращого розподілення Ваксолу в ЗСК

вивільнення прозапальних медіаторів (інтерлейкін-1 β , фактор некрозу пухлини- α) (Gutiérrez-Miranda B. et al., 2023). Саме поліфеноли обумовлюють здатність оливкової олії поліпшувати ангиогенез, сприяючи підвищенню вмісту внутрішньосудинного ендотеліального фактора росту та покращуючи життєздатність епітеліальних клітин, у т. ч. кератиноцитів (Taheri M. et al., 2021). Місцеве застосування оливкової олії створює усі необхідні умови для загоєння ран, посилюючи процеси регенерації та пригнічуючи запалення (Taheri M. et al., 2021). Доведено, що клінічна ефективність оливкової олії зростає зі збільшенням у її вмісті поліфенолів. Згідно з визначенням Європейського агентства з безпеки харчових продуктів, оливкова олія зі вмістом поліфенолів >250 мг/кг вважається фармацевтичною; лише вона може застосовуватися з лікувальною та профілактичною метою.

Вітчизняні лікарі мають змогу використовувати міжнародні рекомендації у своїй клінічній практиці, рекомендуючи пацієнтам гіпоалергенний спрей Ваксол, який містить 100% натуральну фармацевтичну оливкову олію, котра характеризується високим вмістом поліфенолів й олеоканталу з вираженими антиоксидантними, протигрибковими і протипухлинними властивостями

(Cufaro D. et al., 2023). В складі спрею Ваксол відсутні будь-які додаткові чи потенційно шкідливі речовини, в т. ч. стабілізатори, емульгатори, барвники. Це вигідно відрізняє його від інших рослинних олій, наприклад, олії чайного дерева, локальне застосування навіть незначної кількості якої часто супроводжується виникненням системного алергічного контактного дерматиту (Navarro-Triviño F. et al., 2022), котрий має схильність до швидкого розповсюдження та ураження великих ділянок шкіри (Ambrogio F. et al., 2022). Відсутність будь-яких сурфактантів, здатних провокувати алергічний дерматит, робить Ваксол препаратом вибору для осіб, схильних до розвитку алергічних реакцій. Завдяки хорошему профілю безпеки Ваксол можна застосовувати дітям віком >1 рік, дорослим і літнім особам, а також рекомендувати його для довготривалого та щоденного використання.

Ваксол має унікальну систему, яка дозволяє перетворити рідку оливкову олію на дрібнодисперсну завись, зручно та безболісно розпилити разову дозу олії у вусі (рис. 3). Зігрівши флакон у долонях та відтягнувши верхню частину вухної раковини вгору і назад, розпилювач Ваксолу обережно вводять у ЗСК й натискають на

дозатор 1-2 рази. Обережний масаж козелка та декілька рухів нижньою щелепою допомагають мікрокраплинам оливкової олії розподілитися у ЗСК, змазуючи його та сприяючи самостійному виведенню сірчаних мас.

З метою полегшення мимовільного очищення та запобігання утворенню сірчаних корків у ЗСК Ваксол застосовують 1-2 р/тиж, тоді як для пом'якшення вже існуючого сірчаного корка його використовують уранці та ввечері протягом 4-5 днів. У деяких випадках за потреби видалення надзвичайно щільного корка з анатомічно вузького ЗСК, окрім застосування Ваксолу, може знадобитися допомога лікаря для вимивання / відсмоктування залишків сірчаного корка (Ftough S. et al., 2018). З одного боку, застосування Ваксолу зменшує потребу у вимиванні сірчаних корків, з іншого – полегшує проведення цієї процедури, якщо вона є необхідною.

Антибактеріальна та протизапальна дія Ваксолу дозволяє застосовувати його не лише з терапевтичною метою. Ваксол доцільно рекомендувати для щоденного та тривалого профілактичного використання особам, котрі користуються слуховими апаратами, вушними гарнітурами, з метою запобігання виникненню сірчаних корок. Профілактичне використання Ваксолу перед купанням у басейнах, відкритих водоймах запобігає появі вушної інфекції, а додаткове його призначення хворим, які отримують антибіотики, вушні анальгетики / протизапальні засоби, сприятиме покращенню ефективності лікування.

Безпечне очищення ЗСК за допомогою натурального, гіпоалергенного спрею з оливковою олією (Ваксол) відповідає рекомендаціям NICE з видалення та профілактики виникнення сірчаних корків.

Список літератури знаходиться в редакції.